

I BÖLMƏ ÜMUMİ İQTİSADİ MƏSƏLƏLƏR

UOT: 336.76

Bəyalı Xanah oğlu ATAŞOV
Əməkdar elm xadimi, i.e.d., prof.;

Günay Rasim qızı RƏSULOVA
Bakı Biznes Universitetinin doktorantı

MALİYYƏ BAZARLARININ MİLLİ İQTİSADİYYATDA ROLUNUN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

Xülasə

Tədqiqatın məqsədi maliyyə bazarlarının milli iqtisadiyyatdakı rolunu tədqiq etmək və inkişaf istiqamətlərini müəyyənləşdirməkdir.

Tədqiqatın metodologiyası – tədqiqat işində müqayisəli təhlil, qruplaşdırma, ümumiləşdirmə, amillər üzrə təhlil metodlarından istifadə edilmişdir.

Tədqiqatın tətbiqi əhəmiyyəti – milli iqtisadiyyatın inkişaf sürəti nə qədər yüksəkdirsə, maliyyə resurslarına olan tələbat bir o qədər artır ki, bu da öz növbəsində maliyyə bazarlarının fəaliyyətinin daha da aktivləşdirilməsini obyektiv zərurətə çevirir. Bu baxımdan maliyyə bazarlarının milli iqtisadiyyatda rolunun artırılması istiqamətində tədbirlərin reallaşdırılması əhəmiyyətlidir.

Tədqiqatın nəticələri – ölkəmizin maliyyə bazarlarının milli iqtisadiyyatda rolunu artırmaq və davamlı inkişaf etdirmək, beynəlxalq maliyyə bazarlarına səmərəli inteqrasiyasını təmin etmək üçün tövsiyə xarakterli təkliflər irəli sürülmüşdür.

Tədqiqatın orijinallığı və elmi yeniliyi - maliyyə bazarlarının tutumunun və şəffaflığının artırılması, maliyyə bazarlarının inkişafına təkan verən infrastrukturların səmərəliliyinin təmin edilməsi, iştirakçılar üçün əlverişli vergi mühitinin yaradılması, maliyyə bazarında hüquqi tənzimləmənin təkmilləşdirilməsi, maliyyə bazarının dünya maliyyə bazarına inteqrasiyası üçün əsas şərtlər və istiqamətlər müəyyən edilmişdir.

Açar sözlər: *maliyyə bazarı, maliyyə alətləri, investisiya, qiymətli kağızlar, inkişaf, inteqrasiya, vergi.*

Giriş

Ölkəmizin hazırkı inkişaf mərhələsinin əsas problemi uzunmüddətli və davamlı iqtisadi artıma nail olmaqdır. Dövlətin sosial-iqtisadi inkişafına birbaşa təsir göstərən əsas amillər içərisində ən əsası investisiya mühitidir. Müasir dövrün əsas problemlərindən biri investisiya mühitini yaxşılaşdıran şərtlərin yaradılmasıdır. Azərbaycanın iqtisadi inkişafının intensivləşməsində mərkəzi amil investisiya fəaliyyətinin inkişafıdır. Bu olmadan zəruri investisiya mənbələrinin istehsal sahəsinə axınını təmin etmək, təkrar istehsal prosesini normallaşdırmaq və innovativ əsaslarla həyata keçirilən uzunmüddətli iqtisadi artım üçün şərait yaratmaq mümkün deyil. Maliyyə bazarlarının yaradılması və fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi bu baxımdan əhəmiyyətlidir.

Maliyyə bazarının köməyi ilə fondların hərəkəti məcmu ictimai məhsulun bölüşdürülməsi və yenidən bölüşdürülməsi prosesində həyata keçirilir, həmçinin maliyyə münasibətlərinin əsas subyektlərinin pul fondları formalaşır və istifadə olunur. Bu o deməkdir ki, maliyyə bazarı iqtisadiyyatın normal fəaliyyət göstərməsi üçün təsirli bir mexanizm olmaqla yanaşı, maliyyə mənbələrini və əhalinin əmanətlərini səfərbər edən və vəsaitlərin optimal bölgüsünü həyata keçirən bir vasitədir. Göründüyü kimi, maliyyə bazarı maliyyə resurslarının operativ bölüşdürülməsini təmin et-

mək, bazar iştirakçılarının və iqtisadiyyatın mənfəələrini təmin etmək üçün müvəqqəti sərbəst vəsaiti səfərbər etmək baxımından əhəmiyyətlidir.

Maliyyə bazarlarının milli iqtisadiyyatda rolu

Müasir iqtisadiyyatın vacib xüsusiyyəti pul, kredit, valyuta, səhm, sığorta bazarlarının inteqrasiyası və bunlar əsasında milli maliyyə bazarının formalaşmasıdır. Bu, iqtisadiyyatın müxtəlif maliyyə resurslarına və maliyyə alətlərinə ehtiyacını əvvəlcədən müəyyənləşdirir. Milli iqtisadiyyatın inkişaf sürəti nə qədər yüksəkdirsə, maliyyə resurslarına olan tələbat bir o qədər artır. Bu isə maliyyə bazarlarının fəaliyyətinin daha da aktivləşdirilməsini obyektiv zərurətə çevirir. Maliyyə bazarı dövlətin maliyyə sistemində aparıcı yer tutur. Maliyyə bazarının köməyiylə bütün sahələrdə maliyyə əməliyyatlarının həcmi sürətlə artır. Bazarda əsas maliyyə aktivləri milli valyuta, xarici valyutalar, qızıl, qiymətli kağızlar və törəmə maliyyə alətləridir.

Maliyyə bazarı aşağıdakı funksiyaları yerinə yetirir:

- köhnəmiş avadanlıqların istismardan çıxarılmasını təmin etmək;
- əsas fondların yenilənməsini təmin etmək;
- investisiyaların aktivləşdirilməsi və səmərəli istifadəsinin təmin edilməsi;
- yeni layihələrin və şirkətlərin yaradılması və inkişafı üçün mənbələrin formalaşdırılması;
- iqtisadi cəhətdən rentabelli kapital axınlarının təşkili;
- əhalinin əmanətlərinin qeyri-istehsaldan istehsala köçürülməsi;
- fondların bazarlar və sənaye sahələri arasında yenidən bölüşdürülməsi;
- ixrac və idxalın iqtisadi cəhətdən rentabelli bir quruluşunun formalaşdırılması;
- ölkədən kapital axınının məhdudlaşdırılması.

Maliyyə bazarı bu funksiyaları yerinə yetirməklə kapital dövriyyəsini sürətləndirməyə, iqtisadi artımı intensivləşdirməyə, əlavə mənfəət yaratmağa və milli gəliri artırmağa imkan verir. Maliyyə bazarlarının bazar vasitəçiliyi kimi rolu satıcı ilə alıcı arasında qarşılıqlı əlaqəni təmin etməkdən, investorlardan istehlakçılara vəsait hərəkətini təmin etməkdən ibarətdir.

Maliyyə bazarı bütün elementlərinin bir-birinə bağlı olduğu müəyyən bir iqtisadi mexanizmin təsiri altında fəaliyyət göstərir. Əsas elementlər tələb, təklif və qiymətdir. Maliyyə bazarında tarazlığı təmin etmək üçün bu elementlərin qarşılıqlı əlaqəsi lazımdır. Bazar iqtisadiyyatı şəraitində tarazlıq əsasən maliyyə bazarının özünütənzimlənməsi nəticəsində yaranır. Qismən tənzimləmə dövlət tərəfindən həyata keçirilir. Maliyyə bazarında təcrübi olaraq mütləq bir tarazlıq yoxdur.

Maliyyə bazarının elementləri arasında əsas yeri fərdi maliyyə alətlərinin (maliyyə xidmətləri) qiyməti tutur. Bazarda tələb və təklifin dəyərinə, tarazlığına və maliyyə bazarı iştirakçılarının razılıq hissində təsir edən odur. Maliyyə bazarındakı qiymət əsasən maliyyə alətlərinin gəlirlilik səviyyəsi, yəni, faiz dərəcəsinin orta səviyyəsi ilə (və ya qoyulmuş kapitalın orta gəlirlilik dərəcəsi ilə) müəyyən edilir. Faiz dərəcəsi maliyyə əməliyyatlarının həcmində təsir göstərir. Nəticədə maliyyə bazarında maliyyə alətləri və xidmətlərinin bazar qiyməti formalaşır. Həmin maliyyə alətləri maliyyə bazarının obyektləri kimi çıxış edir [3, s. 140]. Maliyyə bazarı alətləri olduqca müxtəlifdir, müəyyən meyarlara görə təsnif edilə bilər.

Maliyyə bazarlarının inkişaf etdirilməsi istiqamətləri

Müasir şəraitdə milli iqtisadiyyatın rəqabətqabiliyyətliliyi və innovasiya səviyyəsinin artırılması, milli iqtisadiyyatda struktur dəyişikliklərinin həyata keçirilməsi, real iqtisadi sıçrayış üçün şəraitin təmin edilməsi, texniki tərəqqinin son nailiyyətlərinin, eləcə də bütün səviyyələrdə iqtisadi fəaliyyətin kəmiyyət və keyfiyyət göstəricilərinin yaxşılaşdırılması üçün ən vacib amil səmərəli milli maliyyə bazarının qurulmasıdır [4, s. 163].

Maliyyə bazarının inkişaf səviyyəsi ölkənin sosial-iqtisadi vəziyyətinin əsas xüsusiyyətləri ilə müəyyən edilir. Həmin xüsusiyyətlərə iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi, əhalinin rifah səviyyəsi, daxili maliyyə bazarının qlobal kapital bazarlarına inteqrasiya dərəcəsi və s. aid etmək olar. Maliyyə bazarının daha da inkişafı və investisiya prosesindəki rolunun gücləndirilməsi problemi mürəkkəbdir və bir çox məsələlərin həllini tələb edir. Eyni zamanda, ölkəmizdə əlverişli investisiya mühitinin yaradılması, əmanətlərin investisiyalara çevrilməsi və investisiya kapitalının real

sektora hərəkəti üçün şəraitin yaradılması maliyyə bazarlarının inkişaf səviyyəsindən asılıdır.

Maliyyə bazarının səmərəli işləməsi zəruri fondların toplanmasına və ən perspektivli sahələrə yenidən bölüşdürülməsinə gətirib çıxarır. Bunlar olmadan iqtisadiyyatın normal fəaliyyəti və daha da inkişafı mümkün deyildir. Pulun milli iqtisadiyyat miqyasında toplanması, bölüşdürülməsi və yenidən bölüşdürülməsi məhz maliyyə bazarı vasitəsilə həyata keçirilir.

Maliyyə bazarları kommersiya və maliyyə risklərini minimuma endirmək üçün şərtlər yaradır. Maliyyə bazarı dövlətin qeyri-sabit inkişafı şəraitində yaranan qiymət risklərini sığortalamaq üçün öz mexanizmini inkişaf etdirməyə qadirdir. Maliyyə bazarlarının fəaliyyəti maliyyə aktivlərinin satıcısı və alıcısının dəyişikliklərlə əlaqəli kommersiya və maliyyə riskini minimuma endirməyə imkan verir. Bundan əlavə maliyyə bazarı sistemi müxtəlif sığorta xidmətlərinin bölüşdürülməsini də əhatə edir.

Ümumiyyətlə, maliyyə bazarının inkişafı dövlət nəzarəti və dəstəyi olmadan mümkün deyil. Buna görə də prioritet vəzifələrdən biri maliyyə bazarında dövlət tənzimləməsini təkmilləşdirməkdir [2, s. 110]. Ölkəmizdə maliyyə bazarının daha səmərəli işləməsi və onun investisiya yönümünün gücləndirilməsi problemləri geniş miqyaslı xarakter daşıyır və bu sahədə fəaliyyətlərin yaxşılaşdırılması üçün emitentlərin, investorların, peşəkar iştirakçıların və dövlət tənzimləyici orqanlarının səylərini birləşdirməyi tələb edir.

Azərbaycanda maliyyə bazarının cəlbədiciliyinin və onun seqmentlərindəki əməliyyatların effektivliyinin artırılması iqtisadiyyatın sabitliyinin təmin edilməsində, iqtisadi artım üçün əlverişli şəraitin yaradılmasında və bütövlükdə ölkə iqtisadiyyatının rəqabət qabiliyyətinin artırılmasında mühüm əhəmiyyət daşıyır.

Azərbaycanda maliyyə bazarlarının əsas seqmentlərindən biri kimi qiymətli kağızlar bazarı çıxış edir. Ölkəmizdə qiymətli kağızlar bazarının fəaliyyətini təhlil etmək üçün aşağıdakı cədvəl məlumatlarından istifadə etmək olar.

Cədvəl

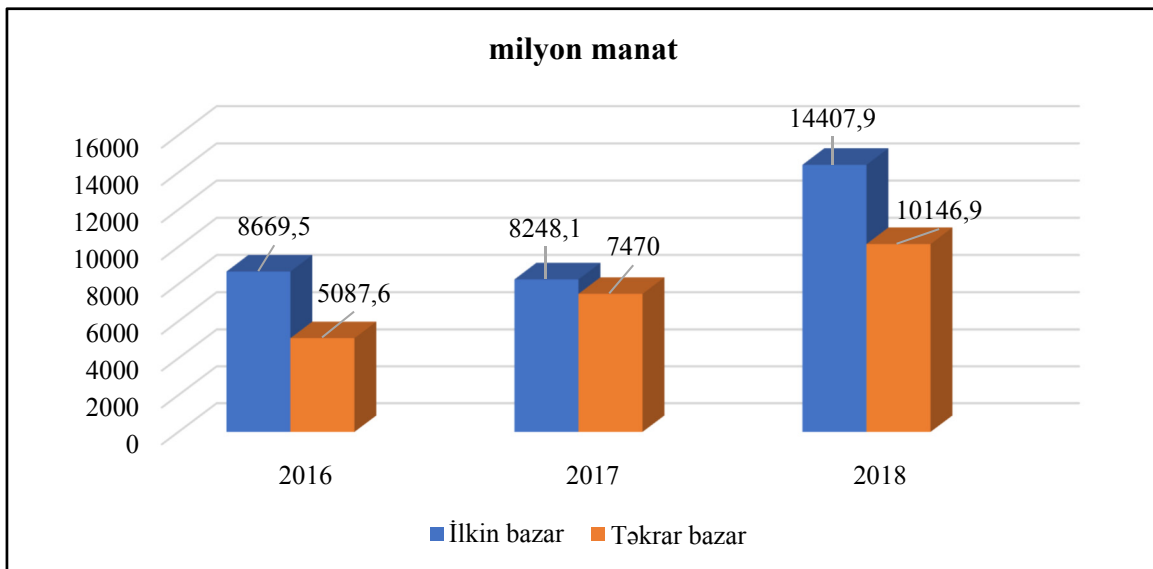
Azərbaycanın maliyyə bazarlarında qiymətli kağızlar üzrə dövriyyənin həcmi, milyon manatla [5]

	2016	2017	2018
Korporativ qiymətli kağızlar	8746,9	3659,9	2196,0
İlkin bazar	8248,0	2267,9	1326,9
Təkrar bazar	498,9	1392,0	869,1
Dövlət qiymətli kağızları	836,2	6066,6	13340,5
İlkin bazar	421,5	5980,3	13081,0
Təkrar bazar	145,9	86,3	259,5
Törəmə maliyyə alətləri	4440,7	5940,1	8406,5
Repo/əks-repo	2,1	51,5	611,8
Qiymətli kağızlar bazarı	14025,8	15718,1	24554,8
İlkin bazar	8669,5	8248,1	14407,9
Təkrar bazar	5087,6	7470,0	10146,9

Cədvəldən göründüyü kimi, 2018-ci ildə Azərbaycanda maliyyə bazarlarında bir sıra qiymətli kağızlar üzrə əməliyyatlar aparılmışdır. Aparılan əməliyyatların əsas hissəsi dövlət qiymətli kağızları üzrədir. Dövlət qiymətli kağızları üzrə 24554,8 milyon manatlıq əməliyyatlar aparılmışdır ki, bu da ümumi dövriyyənin 13340,5 milyon manatını və yaxud 54,3%-ni təşkil edir. Dövriyyənin 8406,5 milyon manatı və yaxud 34,2%-i törəmə maliyyə alətlərinin, 2196,0 milyon manatı və yaxud 9,0%-i korporativ qiymətli kağızlar üzrə əməliyyatların, 611,8 milyon manatı və yaxud 2,5%-i isə Repo əməliyyatlarının payına düşür. 2018-ci ildə qiymətli kağızlar üzrə dövriyyənin həcmi 2016-cı illə müqayisədə 10525,8 milyon manat və yaxud 75,1%, 2017-ci illə müqayisədə isə 8836,7 milyon manat və yaxud 56,2% artmışdır.

Aşağıdakı şəkil vasitəsilə ilkin və təkrar qiymətli kağızlar bazarı üzrə dövriyyənin ümumi həcmnin artım dinamikasını təsvir edə bilərik.

Şəkildən görüldüyü kimi, son illər maliyyə bazarlarında artımın həcmi əsasən təkrar bazarlar hesabına baş vermişdir. Belə ki, 2018-ci ildə təkrar bazarlarda dövriyyənin həcmi 2016-cı illə müqayisədə 99,4%, 2017-ci illə müqayisədə 35,8% artdığı halda, ilkin bazarlar üzrə 2016-cı illə müqayisədə 66,2%, 2017-ci illə müqayisədə 74,7% artmışdır. Ümumilikdə qiymətli kağızlar üzrə dövriyyənin ümumi həcmində ilkin bazarlar üstünlük təşkil etmişdir. Belə ki, 2018-ci ildə maliyyə bazarları üzrə aparılan əməliyyatların 58,7%-i ilkin maliyyə bazarlarının, 41,3%-i isə təkrar maliyyə bazarlarının payına düşür. 2016-cı ildə bu rəqəmlər uyğun olaraq 61,8% və 38,2%, 2017-ci il üzrə isə 52,5% və 47,5% təşkil etmişdir.

Şəkil. İlkin və təkrar qiymətli kağızlar bazarı üzrə dövriyyənin artım dinamikası.

Qeyd edək ki, ölkəmizdə “2011-2020-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında qiymətli kağızlar bazarının inkişafı” Dövlət Proqramı çərçivəsində həyata keçirilmiş tədbirlər sayəsində müəyyən irəliləyişə nail olunsa da, bu sahədə daimi təkmilləşdirmələrin aparılması vacibdir [1, s. 27].

Qlobal maliyyə bazarında baş verən proseslər ölkənin maliyyə bazarına təsir göstərir və inkişafının əsas istiqamətlərini müəyyənləşdirir. Azərbaycanda maliyyə bazarında gedən proseslərin artan mürəkkəbliyi maliyyə alətlərinin çeşidinin artırılması və onların bir neçə bazar segmentində istifadəsi və tənzimləmə sisteminin inkişaf etdirilməsi ehtiyacını əvvəlcədən müəyyənləşdirir. Bu sahədə xarici təcrübənin öyrənilməsi vacibdir. Bir sıra ölkələr maliyyə bazarının bir neçə segmentinə eyni zamanda nəzarət edən mega tənzimləyicilər - xüsusi idarəetmə qurumları yaradırlar.

Azərbaycanda maliyyə bazarının inkişafı sahəsində digər mühüm addım dünya maliyyə bazarına inteqrasiya səviyyəsinin artırılmasıdır. Azərbaycanın maliyyə bazarının dünya maliyyə bazarına inteqrasiyası dedikdə aşağıdakılar nəzərdə tutulur:

- ölkəmizin şirkətləri və banklarının vəsaitlərinin qlobal kredit bazarında yerləşdirilməsi;
- ölkəmizin emitentlərinin qiymətli kağızlarının beynəlxalq birjalarda dövriyyəsi;
- qeyri-rezident fondlarının Azərbaycanın kredit bazarında yerləşdirilməsi;
- qeyri-rezidentlər tərəfindən Azərbaycanın kredit bazarında manatla kreditlərin alınması;
- xarici qiymətli kağızların Azərbaycanın fond bazarında dövriyyəsi;
- Azərbaycanın maliyyə bazarında dünya maliyyə bazarında istifadə olunan bütün maliyyə alətləri ilə əməliyyatların aparılması;
- Azərbaycanın özəl və institusional investorları tərəfindən xarici maliyyə aktivlərinin cəlb edilməsi ilə investisiya portfellerinin formalaşdırılması.

Azərbaycanın maliyyə bazarının dünya maliyyə bazarına inteqrasiyası aşağıdakıları təmin etmək baxımından əhəmiyyətlidir:

- Azərbaycanın institusional və özəl investorlarının investisiya portfellərinin şaxələndirilməsi;
- ölkə emitentlərinin qiymətli kağızlarının likvidliyinin və daxili fond bazarında dövriyyəsinin artması;
- xarici investisiya axınının artması;
- geniş miqyaslı maliyyə alətlərindən istifadə edən Azərbaycanın şirkətləri və banklarının maliyyə risklərindən qorunmaq üçün geniş imkanların yaradılması;
- Mərkəzi Bankın qızıl və valyuta ehtiyatlarının yerləşdirilməsi üçün şərtlərin yaxşılaşdırılması.

Hazırda Azərbaycanın maliyyə bazarının dünya maliyyə bazarlarına inteqrasiya prosesi intensivləşir. Bu baxımdan, ölkəmizdə milli şirkətlərin dünya maliyyə bazarında fəal iştirakı üçün geniş imkanlar yaratmağa qadir olan beynəlxalq maliyyə mərkəzinin formalaşması xüsusi əhəmiyyət kəsb edə bilər. Çünki, ölkə ərazisində beynəlxalq maliyyə mərkəzinin yaradılması Azərbaycanın iqtisadi potensialını əhəmiyyətli dərəcədə artıracaq, inkişafını sürətləndirəcək və geosiyasi mövqelərini gücləndirəcəkdir. Beynəlxalq maliyyə mərkəzinin formalaşdırılması layihəsinin praktiki həyata keçirilməsi üçün məqsədli dövlət proqramı hazırlanmalıdır.

Ümumiyyətlə, maliyyə bazarını inkişaf etdirmək üçün aşağıdakı tədbirləri həyata keçirmək lazımdır:

- Maliyyə bazarının tutumunu və şəffaflığını artırmaq;
- Bazar infrastrukturunun səmərəliliyini təmin etmək;
- İştirakçılar üçün əlverişli vergi mühiti yaratmaq;
- Maliyyə bazarında hüquqi tənzimləməni təkmilləşdirmək.

Maliyyə bazarının tutumunu və şəffaflığını artırmaq üçün, ilk növbədə, pərakəndə investorların ticarətdə iştirakı üçün ilkin şərtlər yaratmaq lazımdır. Bu, ölkədəki kifayət qədər yüksək yaşayış səviyyəsini deyil, həm də maliyyə bazarının yetkinliyini əks etdirir və bunun sayəsində özəl əmanətləri investisiya kimi istifadə etmək mümkün olur. Bu məqsədə çatmaq üçün dövlətin pərakəndə investorların hüquq və mənafələrini qoruması vacibdir.

Ümumiyyətlə, maliyyə bazarının tutumunu və şəffaflığını artırmaq üçün aşağıdakı tədbirlər görülməlidir:

- çoxsaylı pərakəndə investorların maliyyə bazarında iştirakını və investisiyalarının qorunmasını təmin edən mexanizmlərin tətbiqi;
- törəmə maliyyə alətləri çeşidinin genişləndirilməsi və törəmə bazar üçün qanunvericilik bazasının möhkəmləndirilməsi;
- geniş çeşidli aktivlərin sənədləşdirilməsi üçün imkanların yaradılması;
- maliyyə bazarına əmanət qoyma imkanları barədə vətəndaşların məlumatlılığının artırılması.

Maliyyə bazarı infrastrukturunun səmərəliliyini təmin etmək üçün maliyyə bazarının bütün seqmentlərinin birləşdirilməsi üçün imkanlar yaradılması və bu sahədə hüquqi bazanın formalaşdırılması zəruridir. Bu problemin həlli üçün aşağıdakılar lazımdır:

- mütəşəkkil maliyyə bazarının bütün seqmentlərinin tənzimlənməsi;
- maliyyə infrastrukturalarının inkişafı üçün tənzimləyici və təşkilati şəraitin yaradılması;
- qiymətli kağızlar və digər maliyyə alətlərinin mülkiyyət hüquqlarının qeydiyyatı üçün xidmətlərin səviyyəsinin artırılması.

Maliyyə bazarı iştirakçıları üçün əlverişli vergi mühiti yaratmaq məqsədilə aşağıdakı tədbirlər görülməlidir:

- maliyyə bazarı iştirakçıları tərəfindən göstərilən xidmətlər, habelə maliyyə alətləri ilə əməliyyatlara görə əlavə dəyər vergisi üçün vergi rejiminin təkmilləşdirilməsi;
- maliyyə bazarının iştirakçıları olan təşkilatların mənfəət vergisi üzrə vergi rejiminin təkmilləşdirilməsi;
- maliyyə alətləri ilə əməliyyatlardan əldə olunan gəlir vergisinin yaxşılaşdırılması.

Maliyyə bazarında hüquqi tənzimləmənin təkmilləşdirilməsi aşağıdakıları nəzərdə tutur:

- inzibati maneələrin azaldılması və qiymətli kağızlar buraxılışının dövlət qeydiyyatı prosedurlarının sadələşdirilməsi;
- maliyyə bazarında məlumatların səmərəli açıqlanması sisteminin təmin edilməsi;
- korporativ idarəetmənin inkişafı və təkmilləşdirilməsi;
- bazarda haqsız fəaliyyətlərin qarşısının alınması üçün təsirli tədbirlərin görülməsi.

Nəticə

Beləliklə, maliyyə bazarı maliyyə resurslarını toplayır və maliyyə alətləri ilə müxtəlif əməliyyatlar həyata keçirən investorlar və borcalanlar arasında bazar vasitəçilərinin iştirakı ilə vəsait bölüşdürülməsini təmin edir. Buna görə dövlətin maliyyə siyasətinin ən vacib vəzifələrindən biri maliyyə bazarlarının inkişafı və təkmilləşdirilməsi olmalıdır. Maliyyə bazarlarının inkişafı və təkmilləşdirilməsi ilə bağlı yuxarıda qeyd etdiyimiz tədbirlər kompleksi bu sahədə yaranan əsas problemləri həll etməyə imkan verəcəkdir. Yalnız maliyyə bazarlarının deyil, bütövlükdə ölkə iqtisadiyyatının sabitliyi bu vəzifələrin yaxın gələcəkdə nə qədər düzgün və vaxtında həyata keçirilməsindən asılıdır.

ƏDƏBİYYAT

1. “Azərbaycan Respublikasında maliyyə xidmətlərinin inkişafına dair Strateji Yol Xəritəsi”. Bakı, 6 dekabr 2016-cı il, 59 s.
2. Аббасов Р.Г. Пути совершенствования финансового рынка в Азербайджане. Экономика и управление, 2012, № 11 (85), с.108-112
3. Гурнович Т. Г. Финансовый рынок и механизм его функционирования // Вестник современных исследований, 2019, № 1.10(28), с. 139-146.
4. Маковецкий М.Ю. Роль финансового рынка в повышении конкурентоспособности национальной экономики. Вестник Омского университета. Серия «Экономика». 2014. № 4. с. 161–166
5. <https://www.cbar.az/page-190/capital-marke>

Баяли Ханали оглы Аташов
Заслуженный деятель науки, д.э.н., проф.;

Гунай Расим кызы Расулова
докторант Бакинского университета бизнеса

Оценка роли финансовых рынков в национальной экономике

Резюме

Цель исследования - исследовать роль финансового рынка в национальной экономике и определить направления ее развития.

Методология исследования – в исследовательской работе были использованы методы сравнительного анализа, группирования, обобщения, анализа по факторам.

Практическое значение исследования – чем выше темпы развития национальной экономики, тем выше потребности в финансовых ресурсах, что в свою очередь превращает дальнейшую активизацию финансовых рынков в объективную необходимость. С этой точки зрения, значимы реализация мероприятий направленных на повышении роли финансовых рынков в национальной экономике.

Результаты исследования – даны предложения рекомендационного характера по повышению роли финансовых рынков страны в национальной экономике и обеспечению их устойчивого развития и эффективной интеграции в международные финансовые рынки.

Оригинальность и научная новизна исследования - определены основные условия и направления увеличения емкости и прозрачности финансовых рынков, обеспечения эффек-

тивности инфраструктуры, обеспечивающей развитие финансовых рынков, создание благоприятной налоговой среды для участников, совершенствование правового управления финансового рынка, интеграция финансового рынка в мировой финансовый рынок.

Ключевые слова: *финансовый рынок, финансовые инструменты, инвестиции, ценные бумаги, развитие, интеграция, налоги.*

Bayali Khanali Atashov

Honored scientist, doc. of econ. scien., prof.;

Gunay Rasim Rasulova

doctoral of Baku Business University

The evaluation of the role of the financial markets in the national economy

Summary

The purpose of the study is to investigate the role of the financial market in the national economy and determine the directions of its development.

Research methodology - in the research work methods of comparative analysis, grouping, generalization, analysis by factors were used.

The practical significance of the study is that the higher your rate of development of the national economy, the higher the need for financial resources, which in turn turns the further activation of financial markets into an objective necessity. From this point of view, the implementation of measures aimed at increasing the role of financial markets in the national economy is significant.

Results of the research - recommendations are given to enhance the role of the country's financial markets in the national economy and ensure their sustainable development and effective integration into international financial markets.

Originality and scientific novelty of the research - the main conditions and directions for increasing the capacity and transparency of financial markets, ensuring the efficiency of infrastructure ensuring the development of financial markets, creating a favorable tax environment for participants, improving the legal management of the financial market, integrating the financial market into the global financial market have been identified.

Key words: *financial market, financial instruments, investments, securities, development, integration, taxes.*